

Tekst 2

Niets mag ons overkomen

- 1 Volgens het woordenboek betekent 'veilig zijn' dat je buiten gevaar bent, dat je bent beschermd tegen personen of gevaren die je bedreigen. Veiligheid is de toestand van iets of iemand die veilig is, zo meldt de dikke *Van Dale*. Het staat er zo simpel, maar in het alledaagse leven is veiligheid een lastig te hanteren begrip, omdat het deels over meetbare en deels over nauwelijks meetbare zaken gaat. Zowel objectieve als subjectieve elementen spelen hierbij een rol. Bij 'veiligheid' praat je vooral over gevoelens van mensen. Die gevoelens hoeven niet in overeenstemming te zijn met wat er daadwerkelijk aan de hand is in de maatschappij. Zo sterven, anders dan de meeste mensen denken, veel meer burgers door verkeersonveiligheid dan door criminaliteit. Toch zien de meeste mensen in criminaliteit een grotere bedreiging van de veiligheid dan in het voortrazende verkeer.
- 2 Het onderzoek naar het fenomeen veiligheid kent verschillende benaderingswijzen. Men bestudeert bijvoorbeeld objectieve gegevens, zoals de statistische kans dat iemand het slachtoffer van een roofoverval wordt. Of men richt zich op wat mensen denken over de kans dat ze zelf van iets of iemand slachtoffer worden. Men kan ook onderzoeken of mensen zich prettig voelen in hun buurt of leefomgeving. Deze verschillende onderzoeken leiden tot uiteenlopende, soms tegenstrijdige bevindingen.
- 3 Studies naar wat burgers zelf op veiligheidsgebied belangrijk vinden, laten zien dat het aandachtsgebied in de loop der tijden is verschoven. In het begin van de twintigste eeuw kwam arbeidsveiligheid hoog op de agenda te staan. Veel kinderen, die al vroeg naar de fabrieken werden gestuurd, verongelukten tussen de raderen van de onbeveiligde machines of stortten uitgeput op de werkvloer neer. In diezelfde tijd trachtte de arbeidersbeweging de maatschappelijke positie van haar leden te verbeteren en een einde te maken aan arbeidsomstandigheden met een hoog risicogehalte. Na de Tweede Wereldoorlog kwam de veiligheid in het verkeer volop in de maatschappelijke belangstelling te staan. Later, in de jaren zestig en zeventig, werden onveiligheidsgevoelens gekoppeld aan de talloze ordeverstoringen door de opstandige jeugd en protesterende studenten, en het verlies aan gezag waarmee de autoriteiten te kampen hadden. Vanaf de jaren tachtig werd criminaliteit een belangrijke bron van onveiligheidsgevoelens.
- 4 De laatste jaren zijn er op het gebied van onveiligheidsgevoelens twee nieuwe thema's bij gekomen. Ten eerste zijn er de vermeende bedreigingen op het vlak van gezondheid. Als er ergens een geval van nekkramp wordt geconstateerd, ontstaat er elders in het land paniek en wordt door veel verontruste burgers onmiddellijk inenting geëist tegen de meningokokbacterie, ook al is er geen geschikt vaccin voorhanden en ook al is het besmettingsgevaar gering.
- 5 Een ander thema vormen de te vreezen ongelukken en rampen. Vroeger stond men nogal lankmoedig tegenover onheil. Tijdens het leven overkwamen je nu eenmaal dingen. Deze houding had wellicht iets fatalistisch, maar ging toch ook met gemoedsrust gepaard. Tegenwoordig kunnen we nauwelijks het geringste risico verdragen. We eisen van politici en overheid dat zij voorkomen dat ons iets kan overkomen. Maar een overheid kan natuurlijk nooit aan alle veiligheidswensen van de burgers voldoen. We leven immers in een zeer complexe en dynamische samenleving. Er rijden dagelijks treinen en tankauto's met gevaarlijke stoffen heen en weer, schepen vol met gevaarlijk spul varen door het land. Dat is allemaal nodig om onze economie draaiende te houden. In die hectiek is het onvermijdelijk dat er wel eens iets mis gaat.
- 6 Het is niet precies duidelijk waardoor de hedendaagse, bangelijke houding van de burgers wordt veroorzaakt. Er zijn verschillende verklaringen denkbaar. De afgelopen jaren is door de voortschrijdende technologie en ontwikkelingen in de wetenschap de wereld om ons heen in allerlei opzichten veel meer 'beheersbaar' geworden. Daardoor is bij veel mensen het idee ontstaan dat werkelijk het héle leven beheersbaar is. Een andere verklarende factor is dat politici en politiemensen de laatste jaren meer met concrete doelstellingen zijn gaan werken. Hun voornemens worden in de publiciteit gebracht en bij de burgers wekt deze informatie de indruk dat politici en politiemensen hun werkveld daadwerkelijk beheersen. Het uit de jaren zeventig stammende idee van de maakbare samenleving is nog hoogst actueel.
- 7 Nee, de gevoelens van onveiligheid bij de bevolking zijn er niet minder op geworden. Maar zijn die gevoelens realistisch? Laten we om die vraag te beantwoorden eens kijken naar twee bronnen van onveiligheidsgevoelens: rampen en criminaliteit.

- 8 De vuurwerkramp in Enschede, de café-brand in Volendam en de terroristische aanslagen op de Twin Towers in de Verenigde Staten hebben ervoor gezorgd dat de gevoelens van onveiligheid bij veel Nederlanders zijn toegenomen. Het effect van deze rampen op veel mensen is dat ze zich zijn gaan afvragen of ze hun omgeving wel werkelijk kunnen beheersen. Die ervaring heeft geleid tot onzekerheid en uiteindelijk tot de aanwas van onveiligheidsgevoelens die niet meer in verhouding staat tot de werkelijke kans op een soortgelijke ramp.
- 9 En dan zijn er de onveiligheidsgevoelens die samenhangen met criminaliteit. Het zijn voornamelijk de burgers uit wijken die dreigen te verloederen, die aandringen op meer veiligheid. De steun voor Fortuyn¹⁾ en de roep om een einde te maken aan de straatcriminaliteit klinken in dergelijke woon-omgevingen het luidst. Hier wonen veel mensen die vrezen dat de onveiligheid alleen maar toeneemt. Zij hebben niet langer het gevoel dat ze de voortschrijdende verloedering in hun buurt zelf onder controle kunnen krijgen. Het zijn deze mensen die roepen om zwaardere straffen en meer politie. De verklaring dat de toename van hun gevoelens van onveiligheid vooral wordt veroorzaakt door hun specifieke situatie en de daaraan gekoppelde houding en manier van denken, zegt hun niets. Zij verwachten juist dat de overheid actie onderneemt en maatregelen treft.
- 10 Er is nog een aspect dat verklaart waarom onveiligheidsgevoelens met betrekking tot criminaliteit toenemen op een manier die niet meer in verhouding tot de realiteit staat. Uit onderzoek blijkt dat een substantieel deel van de bevolking er geen been in ziet zelf (kleine) strafbare feiten te plegen. De aandacht in de media voor dit gegeven heeft de argeloze burger het besef bijgebracht dat criminaliteit niet langer het exclusieve domein van de ‘grote’ criminelen is, maar onder brede lagen van de bevolking voorkomt en dus altijd vlak in de buurt is. Hierbij zien we de grootste angst bij oudere mensen. Ook al begeven zij zich zelden in gevaarlijke situaties, juist bij hen leeft het onveiligheidsgevoel het sterkst. Ze kunnen zich niet snel uit de voeten maken, laat staan dat ze zich fysiek kunnen verdedigen, mocht er iets gebeuren.
- 11 Het wekt geen verbazing dat menig burger pleit voor een hardere aanpak bij wetsovertredingen. Maar een hardere aanpak heeft nauwelijks effect. Zwaardere straffen leiden niet tot minder criminaliteit, zo laat bijvoorbeeld de strafrechtpraktijk in de Verenigde Staten zien. In een aantal staten krijg je, als je voor de derde keer wordt gepakt voor een misdrijf, automatisch levenslang. Dat is zelfs het geval, als het om relatief lichte overtredingen gaat. Toch wijzen de cijfers uit dat de criminaliteit er niet daalt. De roep om nog weer zwaardere straffen is er echter niet minder om.
- 12 Het lijkt erop dat – willen we ons veiliger gaan voelen – onze mentale houding jegens onheil dat ons kan overkomen, moet veranderen. Het besef van weleer dat narigheid en rampen gewoon bij het leven horen, was zo gek nog niet. In elk geval zou ons denken over onveiligheid en dreigend gevaar wat genuanceerder, ten minste realistischer, moeten worden. Het maatschappelijk debat over de veiligheid en verantwoordelijkheid zou erbij gebaat zijn.

*naar: prof. dr. K. van der Vijver, hoogleraar Veiligheidsstudies
uit: Friesch Dagblad, 8 juni 2002*

noot 1

Pim Fortuyn: oprichter van de LPF, een partij die in 2002 de onveiligheid van de samenleving tot een belangrijk verkiezingsthema maakte.

*De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Wie kennis wil nemen van de oorspronkelijke tekst(en), raadplege de vermelde bronnen.
De Cevo is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.*

■ Tekst 2 Niets mag ons overkomen

- 20p **22** □ Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal 220 woorden van de tekst *Niets mag ons overkomen*. Zorg ervoor dat je samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent.
- Uit je samenvatting moet duidelijk worden:
- wat het begrip ‘veiligheid’ lastig hanteerbaar maakt;
 - welke de actuele thema’s rond onveiligheid zijn;
 - welke houding de burgers tegenwoordig inzake onveiligheid innemen;
 - wat de mogelijke verklarende achtergronden zijn van het gevoel van onveiligheid en de huidige toename van onveiligheidsgevoelens;
 - welke remedie *niet* helpt ter bevordering van de veiligheid en welke remedie *wel* tegen het gevoel van onveiligheid helpt.